

CREDINCIOȘII BAPTIȘTI ȘI HOLOCAUSTUL DIN ROMÂNIA, SAU CUM LI S-A NEGAT „POCĂIȚILOR” ȘI EVREILOR DEMNITATEA UMANĂ ÎN ROMÂNIA ANILOR 1940-1944

Lect. univ. dr. Teodor-Ioan COLDA

Institutul Teologic Baptist din București

teocolda@yahoo.com

Abstract: Baptists and the Holocaust in Romania. Or How the "Human Repentance" and Jews Were Denied Human Dignity in Romania in 1940-1944

In this paper (Baptist Believers and the Holocaust in Romanian. Or how Human Dignity in Antonescu's Romania was Denied to the Sectarrians and to the Jews) the author brings to attention a rather neglected theme in Romanian historiography. He opens a discussion regarding the religious persecution endured by Baptists and members of other Christian denominations in Romania under the dictatorship of General Antonescu and presents evidence to show that between 1940 and 1944 believers of smaller Christian denominations were treated in a similar manner in which the Jewish community was treated during the Holocaust in Romania (and in other territories under Romanian administration). He also gives details regarding the massacres of the Jewish population deported in Transnistria in Golta region and also regarding the attitude of the Orthodox Church towards persecutions and deportations of Jews and members of some Christian denominations viewed as dangerous sects for the Romanian nation.

Keywords: Holocaust, Romania, sects, Baptist, Orthodox Church, Transnistria

Datorită exacerbării tendințelor naționaliste în România interbelică, mai multe minorități etnice sau religioase au avut de îndurat persecuții cumplite. Relația dintre națiune și ortodoxie a fost din ce în ce mai mult exploatată în perioada interbelică, rezultând într-un naționalism intolerant

și opresiv, mai ales în perioada regimului antonescian (1940-1944).¹ Situația se va ameliora abia după 23 august 1944, odată cu schimbarea regimului. Credincioșii baptiști au avut și ei de suferit. Bisericele lor au fost închise și transformate în depozite, magazii, săli de dans și chiar grajduri.² La Congresul Baptist de la Arad, întrunit între 27-28 octombrie 1945, pastorul Marin Dumitrașcu, secretarul general al Uniunii Baptiste, a prezentat parte din problemele întâmpinate de credincioșii baptiști și de conducătorii Uniunii în timpul celei mai recente prigoane. El a menționat un detaliu tulburător. Regimul generalului Ion Antonescu a fabricat un plan odios: deportarea membrilor tuturor „sectelor”³, între care și baptiștii, în Transnistria (vezi Testimoniul 1).⁴ În felul acesta, drama baptiștilor, dar și a credincioșilor altor denominațiuni creștine, cunoscuți ca și „pocăiți”⁵ (adventiști,⁶ creștini după Evanghelie,⁷ nazarineni, martorii lui Iehova

1 Unul din teoreticienii principali ai curentului a fost preotul profesor Dumitru Stăniloae. Acesta publică în 1939 volumul *Ortodoxie și românism*. Vezi Preotul Profesor Dumitru STĂNILOAE, *Ortodoxie și românism* (Opere complete, VIII; București: Basilica, 2014).

2 Prin Legea nr. 927 din 1942, cultul baptist a fost desființat, scos în afara legii, clădirile bisericilor au fost confiscate, sigilate, iar mai apoi puse în posesia parohiilor ortodoxe sau greco-catolice. Ioan BUNACIU & Otniel Ioan BUNACIU, *Istoria răspândirii credinței baptiste* (București: Editura Universității din București, 1997), 89.

3 Termenii „sectă,” „secte,” „sectanți” sau „sectar” vor apărea între ghilimele, deoarece sunt termeni denigratori, iar într-un context de libertate religioasă sunt cu totul inacceptabili. La fel se va proceda și în cazul termenilor denigratori „jidani,” „țigani” și „pocăiți.”

4 „Împotriva «sectanților» au fost emise ordine ale unor ministere și entități din subordinea acestora. Între acestea s-a numărat și ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 1941/12061, prin care aceștia trebuiau descoperiți și trimiși în judecată; ordinul Direcției Generale a Poliției nr. 1942/7058, prin care membrii «sectelor» interzise aveau să fie trimiși urgent în tabere de muncă din Transnistria; ordinul Marelui Stat-Major nr. 1942/55362, prin care recruții «sectanți» erau concentrați în armată.” Dorin DOBRINCĂ, „Sub puterea Cezarului. O istorie politică a evanghelicilor din România (a doua jumătate a secolului al XIX-lea – 1989)” în *Omul evanghelic. O explorare a comunităților protestante românești*, volum coordonat de Dorin DOBRINCĂ & Dănuț MĂNĂSTIREANU (Iași, București: Polirom, 2018), 137.

5 „În viziunea majorității, evanghelicii români au un puternic element comun ușor de identificat, și anume *pocăința*. Elementul convertirii, al întoarcerii la Dumnezeu, al pocăinței a fost atât de comun în rândul evanghelicilor români, încât adesea erau și continuă să fie numiți de către cei din exterior „pocăiți”, termenul fiind aplicat tuturor, fără a se distinge nuanțe granulare diferite, caracteristice diverselor grupări evanghelice.” Eugen MATEI, „Teologia evanghelicilor români: rădăcini și perspective” în *Omul evanghelic. O explorare a comunităților protestante românești*, volum coordonat de Dorin DOBRINCĂ & Dănuț MĂNĂSTIREANU (Iași, București: Polirom, 2018), 421.

6 Ioan-Gheorghe ROTARU, *Monografia adventismului din județul Sălaj*, teză de licență, Universitatea „Babes-Bolyai”, Facultatea de Teologie Reformată, manuscris, (Cluj-Napoca, 1997), 29-41.

7 Ieremia RUSU, *Ecclesiology of the Romanian Open Brethren*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2015, pp. 37-38.

etc.), cu toții fiind vizați de autorități pentru a fi deportați, devine paralelă cu drama comunității evreiești din România acelor ani. De fapt, printre acuzațiile aduse bapțiștilor era și aceea de a fi „instrumente ale alianței evreilor.”⁸ Atât etnicii evrei, etnicii romi, cât și membrii diferitor grupări religioase erau sub amenințarea unui plan de deportare și exterminare în masă, departe de ochii românilor, în Transnistria.⁹

Transnistria era teritoriul ucrainean dintre râul Nistru (la vest) și râul Bug (la est), până la râul Niomjii (la nord) și Marea Neagră (la sud), ajuns în administrația României în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (între 19 august 1941 și 29 ianuarie 1944) în urma avansării armatei române și germane în teritoriul Uniunii Sovietice. Din punct de vedere administrativ teritoriul era cunoscut ca Guvernământul Transnistria. Teritoriul era împărțit în 13 județe (Ananiev, Balta, Berezovca, Dubăsari, Golta, Jugastu, Moghilău, Oceacov, Odesa, Ovidiopol, Râbnița, Tiraspol, Tulcin), care cuprindeau cele 64 de raioane sovietice. Principala oraș al guvernământului era Odesa. Populația în marea ei majoritate era formată din ucraineni (peste 75%), alături de români (aproximativ 8%), dar și ruși, germani, bulgari, polonezi și evrei.¹⁰

În anul 1942 Antonescu a hotărât deportarea evreilor de pe teritoriul României în Transnistria și exterminarea lor în lagăre proprii românești sau, în cazul evreilor germani din România, transportarea lor în lagărele naziste din Polonia.¹¹ Antonescu numea acest plan acțiunea de „curățare a terenului”, referindu-se la purificarea etnică a României.¹² Desigur că planul de epurare a Europei de evrei era dictat de la Berlin, iar Antonescu, în calitate de aliat al Axei, s-a angajat să-l aplice și în România. Profesorul Lucian Boia constată că „în materie de purificare etnică, proiectele regimului Antonescu depășeau însă cu mult ‚realizările’

8 Daniel MITROFAN, *Pigmei și uriași* (Oradea: Cristianus, 2007), 27.

9 Radu IOANID, *The Holocaust in Romania. The Destruction of Jews and Gypsies Under the Antonescu Regime, 1940-1944* (Chicago: Ivan R Dee, published in association with the United States Holocaust Memorial Museum, 2000), 29-30.

10 Vezi Annette KUHN & Kirsten Emiko McALLISTER, *Locating Memory. Photographic Acts* (Remapping Cultural History – Volume 4; New York, Oxford: Berghahn Books, 2008), 137.

11 Deportările evreilor de pe teritoriul României au încetat în iarna anului 1942. Vezi Donald BLOXHAM, *The Final Solution. A Genocide* (Oxford Histories; Oxford: Oxford University Press, 2009), 239.

12 Vezi Vladimir SOLONARI, *Purificarea Națiunii. Dislocări forțate de populație și epurări etnice în România lui Ion Antonescu, 1940-1944* (Studii românești; Iași, București: Polirom, 2015).

În condițiile în care Germania nu ar fi pierdut, ci ar fi câștigat războiul, și România alături de ea, s-ar fi mers cu siguranță mult mai departe.¹³ Chiar și așa, bilanțul Holocaustului românesc este de circa 280 000...380 000 de evrei români și ucraineni masacrați în teritoriile aflate sub administrație românească (în timp ce alți 135 000¹⁴ de evrei au fost exterminați de către regimul lui Miklós Horthy odată ce Transilvania de Nord a fost cedată forțat de România Ungariei prin Dictatul de la Viena la 30 august 1940).¹⁵

În acest context se dezvoltă și un plan paralel de soluționare a problemei „sectare”. S-a hotărât deportarea membrilor „sectelor” considerate periculoase în Transnistria.¹⁶ De fapt propunerea deportării sectanților în lagărele din Transnistria a venit din rândurile clerului ortodox. De pildă, preotul paroh al comunei Pocreca din județul Iași, într-un memoriu înaintat prefectului, vine cu soluții concrete pentru a scăpa de „sectanți”: „Eu aș fi de părere să-i deportați ca pe «Jidani» la Bug.”¹⁷

Paul A. Shapiro¹⁸ observă corect și reproșează Bisericii Ortodoxe din România duplicitatea de care a dat dovadă în acei ani. Biserica s-a alăturat eforturilor lui Antonescu de a lua în stăpânire pe termen lung Transnistria prin reîncreștinarea populației ce trăise sub stăpânire sovietică mai bine de două decenii. Patriarhul Nicodim Munteanu a încuviințat organizarea unei misiuni ortodoxe în Transnistria. Crunta ironie face că misiunea

13 Lucian BOIA, În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități (București: Humanitas, 2017), 105-106.

14 Vorbind despre supraviețuitori, Lucian Boia face următoarea remarcă: „Nu și cei peste 100.000 [de evrei] din Transilvania de Nord, expediați în 1944 la Auschwitz, însă, în cazul lor, responsabilitatea cade în partea maghiară, fiind vorba de teritoriul anexat de Ungaria în 1940; de fapt, Ungaria însăși fiind ocupată de trupele germane în 1944, decizia exterminării evreilor unguri i-a aparținut direct Germaniei.” Lucian BOIA, În jurul Marii Uniri, 105.

15 Vezi: Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, *Raport final* (Iași: Polirom, 2004).

16 „Din toată țara au fost adunate tabelele cu credincioșii prevăzuți a fi deportați la Bug, în Transnistria și centralizate la Ministerul Afacerilor Interne. Proiectul acestui decret-lege al deportării a fost întocmit de generalul Vasiliu, subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, dar Ion Antonescu a ezitat în mai multe rânduri să semneze, cu toate că arhimandritul Veniamin Pocitan insista cu cererea de a se pune în aplicare această măsură. Din declarațiile generalului Vasiliu, se știa că Ion Antonescu a ezitat semnarea decretului datorită numărului prea mare de români care ar fi trebuit deportați într-o provincie pe care nu era sigur și n-avea nici o siguranță că va rămâne a României.” Alexa POPOVICI, *Istoria bapțiștilor din România* (Oradea: Făclia, 2007), 639-640.

17 Dorin DOBRINCU, „Sub puterea Cezarului,” 137.

18 De același autor vezi și *The Kishivev Ghetto 1941-1942. A Documentary History of the Holocaust in Romania's Contested Borderlands* (Tuscaloosa, Alabama: The University of Alabama Press, 2015).

ortodoxă română pretindea reinstaurarea valorilor creștine într-o zonă în care, în același timp, și-au găsit sfârșitul între 280 000 și 380 000 de evrei români și ucraineni. Preoții români s-au ocupat de clădirea unor noi biserici sau de renovarea celor vechi în aceleași sate sau orașe în care evreii erau cu bună știință adunați în ghetouri sau erau exterminați în masă.¹⁹ Misionarismul ortodox a fost demarat și în Basarabia sau Bucovina. Cum au resimțit bapțiștii români efectele misionarismului? Într-un singur cuvânt: „dur.” Iată concluziile unui pastor baptist așa cum apar ele într-un memoriu înaintat Guvernatorului Basarabiei în primăvara anului 1942: „Bisericile ne sunt luate cu forța sau închise, iar credincioșii, după ce au scăpat de sub jugul păgân al comunismului, mulțumită armatelor româno-germane, n-au unde să se închine lui Dumnezeu, n-au prilejul să asculte Sfânta Evanghelie, n-au unde săvârși căsătoriile religioase, botezurile, împărtășania, înmormântările etc.”²⁰

Misionarismul ortodox, oarecum indiferent de problema evreiască din Transnistria, în țară, deci și în Basarabia și Bucovina, nu era la fel de indiferent față de problema „sectară”. Este importantă în sensul acesta mărturia unor credincioși bapțiști din Bucovina, care au avut de suferit torturi cumplite și amenințări din partea jandarmilor, în acei ani cumpliti jandarmeria devenind în mod ciudat organul de manevră al preoților locali, slujitori ai bisericii majoritare.²¹ Amenințarea ultimă era deportarea:

În ziua de 30 ianuarie 1942, dl. Primar Gheorghe [Gre]cu din comuna Arbore, jud. Suceava, ne-a chemat la Primărie și ne-a făcut două feluri de declarații. O declarație în care se spunea că trecem de la religia noastră la religia ortodoxă și alta în care era scris că suntem contra Statului, contra M.S. Regelui și Domnului Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român.

Ne voind să iscălim niciuna din declarații fiind contra convingerilor noastre și periculoase pentru viața și [sufle]tele noastre, dl. Primar ne-a amenințat cu moartea. Ne-a înjurat, ne-a bătut îngrozitor, ne-a lovit pe unii din noi cu crucea de [pe] masa Primăriei peste cap

19 Paul A. SHAPIRO, „Faith, Murder, Resurrection: The Iron Guard and the Romanian Orthodox Church” în *Antisemitism, Christian Ambivalence and the Holocaust*, editat de Kevin P. SPICER (Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 2007), 159.

20 Viorel ACHIM, editor, *Politica Regimului Antonescu față de cultele neoprotestante. Documente* (Document; Iași, București: Editura Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România, „Elie Wiesel” & Polirom, 2013), 449.

21 Același lucru s-a întâmplat și în Transnistria odată cu începerea misionarismului ortodox în zonă. Paul A. SHAPIRO, „Faith, Murder, Resurrection,” 159.

și față, ne-a umplut de sânge și ne-a desfigurat fața, apoi ne-a suit în sala de sus a Primăriei unde a deschis ferestrele și a turnat apă pe jos care din pricina gerului a înghețat, apoi ne-a descălțat și am stat în frig chinuiți în modul cel mai cumplit.

În chinuri groaznice din cauza frigului, bătuți și plini de sânge, fiind forțați peste măsură, unii din noi au iscălit una din declarații fără voie și fără convingere proprie.

Felul barbar în care am fost bătuți și schingiuiți îl putem dovedi și cu certificatele medicale eliberate de dl. Medic, Director al Spitalului Rădăuți. – Certificatele Nr. 7017, 7020 și 7021 din 1 Februarie 1942. Domnul primar ne-a amenințat că ne omoară sau ne deportează pe urmele evreilor în lagăre.²²

Deși amenințarea cu deportarea pare aici mai mult o metodă de manipulare, pericolul era cât se poate de real. În aprilie 1942, pastorul baptist Eugen Jurencu redactează și înaintează generalului C. Gh. Voiculescu, Guvernatorul Basarabiei, un memoriu în care descrie abuzurile la care erau supuși credincioșii baptiști din județul Bălți din partea jandarmilor.

Pe lângă înstrăinarea abuzivă a bunurilor bisericii din orașul Bălți (între care orga și pianul bisericii), confiscarea arhivei aceleiași bisericii, amenințarea cu arma a bătrânilor aflați în azilul de bătrâni al bisericii baptiste și scoaterea lor în stradă în timpul nopții, încercarea de transformare a bisericii în baie și latrină pentru Lagărul Nr. 7 de prizonieri din Bălți, transformarea abuzivă a altor biserici baptiste din județ în biserici ortodoxe, școli, ateliere sau depozite (aproximativ 30 de biserici), aplicarea de bătaii până la sânge mai multor credincioși baptiști (unii fiind chiar călcați în picioare de către jandarmi), tentative de viol din partea jandarmilor asupra tinerelor baptiste, simularea de execuții cu focuri de armă în toiul nopții pentru credincioșii baptiști aflați în arest la posturile de jandarmi, arestarea unei întregi comunități baptiste într-un sat și supunerea copiilor de la 14 ani în sus la bătaii cumplite pentru refuzul de a-și face semnul crucii, iar părinții lor fiind siliți la un marș de 50 de km din post în post până la Legiunea de Jandarmi din Bălți în toiul iernii, condamnări la 6 luni de închisoare, se adaugă și amenințarea cu deportarea în lagăr, ceea ce, pentru pastorul Jurencu, s-a și întâmplat:

22 Arhiva Uniunii Baptiste din România, Dosar nr. 36. Daniel MITROFAN, *Pigmei și uriași*, 43.

Întotdeauna, și acum mai mult ca niciodată, suntem prizonieri. Prin toate mijloacele, autoritățile cer credincioșilor bapțiști să se retragă de la credința baptistă la cultul ortodox, cerându-le declarații cu forța, altfel vor fi trimiși în lagăr.

De exemplu: în satul Bilieni, com. Pravila de Sus, jud. Bălți, credincioșii bapțiști sunt forțați de către notar să-și boteze copiii după cultul ortodox, fără a avea convingerea acestei forme de botez, iar părinții sunt forțați să părăsească credința lor, altfel vor fi împușcați sau deportați în lagăr. Tot acest notar a luat cu forța biserica baptistă din același sat, Bilieni, transformând-o în biserică ortodoxă.²³

Istoricul baptist Alexa Popovici prezintă un ordin circular din anul 1943 al prefectului județului Cluj-Turda, cu următorul conținut: „Vă invităm a pune în vedere prin primăriile comunale diferiților ,sectanți,’ că până la 1 iunie 1943, să treacă la una din confesiunile creștine recunoscute de lege, altfel riscă să nu le fie îngropați morții în cimitire și se va dispune trimiterea lor în Transnistria. Executarea ni se va raporta până la 1 iunie.”²⁴

Este bine cunoscut lagărul de concentrare la Bogdanovka, un sat ucrainean din județul Golta, teritoriu aflat între Nistru și Bug, teritoriu ocupat de armata română.²⁵ La data de 1 decembrie anul 1941 în lagăr se aflau 54 000 de evrei din Basarabia și din zona Odessa. La mijlocul lui decembrie s-a declanșat o epidemie de tifos în rândul populației din lagăr. La acel moment colonelul Modest Isopescu, prefectul județului Golta, împreună cu Fleischer, consilierul german al județului Golta, au hotărât exterminarea populației lagărului.²⁶ Colonelul Isopescu era responsabil și de lagărele din Dumanohka și Akmecetka. Sursele istorice oferă informații variate în privința grupurilor implicate în masacrele din

23 Viorel ACHIM, *Politic Regimului Antonescu*, 447.

24 Ord. Circ. Nr. 2590 din 26 Apr. 1943 al Prefecturii Cluj-Turda, semnat de prefect Dr. Timbru, către toate preturile din județ. Alexa POPOVICI, *İstoria...*, 446.

25 Mai multe detalii despre organizarea administrativă și persoanele oficiale implicate în masacre vezi *The United States Holocaust Memorial Museum Encyclopedia of Camps and Ghettos 1933-1945 – Volume III – Camps and Ghettos under European Regimes Aligned with Nazi Germany*, editat de Geoffrey P. MEGARGEE, editor general, și Joseph R. WHITE, editor de volum (Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2018), 670-671.

26 Isopescu a fost secundat de sub-prefectul Aristide Pădure și de Vasile Mănescu, șeful poliției. I. C. BUTNARU, *The Silent Holocaust. Romania and It's Jews* (Contributions to the Study of World History, 31; Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1992), 128.

Transnistria. Ororile au fost comise de armata română (soldați și jandarmi români), trupe auxiliare ucrainene și poliția orașului Golta (azi Pervomaisk), trupe SS și de geniu (*Sonderkommando*), dar și civili germani locali (*Volksdeutsche*).²⁷ La 21 decembrie, ultima zi a sărbătorii Hanukkah, a început procesul de exterminare și 5 000 de oameni bolnavi sau cu diferite deficiențe au fost închiși în două barăci și li s-a dat foc. Cei-alți prizonieri au fost organizați în grupuri de câte 300..400 de oameni și duși la Bug; au fost puși să se dezbrace, să îngenuncheze, iar apoi au fost împușcați sau împroșcați cu grenade. Masacrul a continuat 4 zile, timp în care au fost uciși cu sânge rece 30 000 de oameni. Coșmarul a fost oprit pentru câteva zile, deoarece era Crăciunul, dar și în acest timp de răgaz mulți au murit de frig și foame. Ororile au reînceput la 28 decembrie și până la 31 decembrie au mai pierit 11 000 de oameni. Au rămas în viață aproximativ 200 de persoane fiind folosite pentru arderea cadavrelor. Până la urmă nici aceștia nu au scăpat, fiind omorâți și ei sau pierind din cauza frigului. Potrivit informațiilor oferite de Mordecai Paldiel, până în mai 1942 două treimi din evreii deportați în Transnistria și-au găsit sfârșitul în lagărele românești – mai bine de 90 000 de oameni – și cel puțin 25 000 au pierit în masacrul de la Odessa.²⁸

În cartea lui Leonard Zăicescu, *Cu trenul expres spre moarte*, este păstrată mărturia unui supraviețuitor de etnie romă al lagărelor din Transnistria:

Ne-au dus tocmai la Bug [...] și ne-au lăsat acolo într-o pustie de gheață. Ne mâncau păduchii și foamea. Într-o zi tata, care zăcea în friguri, a scăpat o vorbă despre Antonescu și un plutonier, unu' al dracului, care ne bătea și ne înjura pe unde ne prindea, i-a descărcat în cap tot încărcătorul. Acolo, prin părțile Oeacovului le-au putrezit oasele alor mei. Am scăpat doar eu și soru-mea...²⁹

Această paranteză a fost necesară pentru a contura o imagine a situației care i-ar fi așteptat pe „sectanții” care ar fi trebuit să ajungă în

27 Pentru mai multe detalii despre masacrele de la Bogdanovka vezi Ronit FISCHER, „Transnistria: The Holocaust in Romania” în *The Routledge History of the Holocaust*, editat de Jonathan C. FRIEDMAN (Abingdon, Oxon: Routledge, 2011), 277-290.

28 Mordecai PALDIEL, *Churches and the Holocaust. Unholy Teaching, Good Samaritans and Reconciliation* (New Jersey: Ktav Publishing House, 2006), 266.

29 Leonard ZĂICESCU, *Cu trenul expres spre moarte – Din mărturiile unui supraviețuitor* (București: Editura Institutului Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, 2007), 150.

Transnistria. În numărul sectanților care erau destinați ororilor din Transnistria erau și baptiștii. Se poate spune, așadar, că drama baptiștilor are, cel puțin în parte, puncte comune cu drama etnicilor evrei sau romi din România acelor ani. Suferințele credincioșilor baptiști au loc în același context creat de hotărârea guvernării antonesciene de a-i deporta pe evrei în lagărele din Transnistria. În cele din urmă, credincioșii baptiști nu au mai fost deportați în masă. Se pare că au existat totuși deportări locale, reduse, a unor baptiști în Transnistria. În sensul acesta D. Mitrofan spune:

Această perioadă a avut mulți martiri, căci aparatul antonescian de opresiune a trimis o mulțime de credincioși în Ucraina la Bug unde erau maltratați, împușcați. Credincioșii baptiști târâți prin tribunale au primit sentințe de până la 30 de ani închisoare. Dintre cei care au murit închiși datorită tratamentului inuman ne-a rămas numele unei surori, Domnica Moloci.³⁰

A mai rămas și numele pastorului baptist Eugen Jurencu (vezi Testimoniul 2)³¹ din orașul Bălți, mărturia orală a unui credincios baptist din localitatea Șicula, județul Arad (vezi testimoniul 3), dar și câteva documente oficiale despre deportarea unui grup de baptiști în lagărele din Transnistria (vezi Testimoniul 4).³² În anul 1943 în lagărul din Oneștii Noi încă se aflau 74 de baptiști alături de membrii altor „secte” religioase.³³

Faptul că biserica majoritară avea un rol covârșitor în viața politică a României interbelice și că exercita o influență majoră, s-ar putea

30 Daniel MITROFAN, *Pigmei și uriași*, 42. Cazul Domnicăi Moloci și a soțului ei Samuel Moloci este descris și de Alexa POPOVICI, *Istoria...*, 643.

31 „Poliția de reședință Bălți (evacuată la Sinaia) către Postul de Jandarmi Hăghig, jud. Brașov. Informații despre Eugen Jurencu, evacuat din orașul Bălți și stabilit împreună cu familia în comuna Hăghig. El a fost predicator al baptiștilor din orașul și județul Bălți. Fiind considerat periculos din cauza activității sale religioase, la 5 iulie 1942 a fost internat în lagărul Oneștii Noi, jud. Lăpușna, iar mai târziu în lagărul Golta, în Transnistria, de unde a fost pus în libertate în februarie sau martie 1944.” Viorel ACHIM, *Politica Regimului Antonescu*, 876.

32 „Inspectoratul de Poliție Chișinău, Serviciul Siguranței, către Guvernământul Basarabiei, Cabinetul Militar. Raport în legătură cu cei 74 de sectanți, în majoritate baptiști, internați în lagărul Oneștii Noi. Ei au fost internați în lagăr pe termen nelimitat, urmând să fie puși în libertate în momentul când renunță în scris la credința lor. Până acum au dat declarații de renunțare 15 «sectanți», care au fost eliberați. Restul de 59 de «sectanți» refuză să dea astfel de declarații. Inspectoratul sugerează ca acești «sectanți» să fie trimiși în Transnistria, dacă nu toți, atunci cel puțin conducătorii lor, Nicolae Clinovici și Eugen Jurencu.” Viorel ACHIM, *Politica Regimului Antonescu*, 703.

33 Radu IOANID, *The Holocaust*, 155.

spune chiar hipnotică, asupra lui Antonescu, este evident în rolul jucat de mitropolitul Nicolae Bălan în soluționarea tragediei evreilor.³⁴ Iată mărturia lui Alexandru Șafran, Rabinul-șef al comunităților evreiești din România la acea vreme (vezi și Testimoniul 5):

Bălan s-a dus la mareșal – trebuie să spun că era un moment foarte dramatic când a intrat în mașină și mi-a spus să-mi aduc aminte de data în care ne găsim. Era în 1942. La ora 15,00 mi-a telefonat și, cu o voce aspră, autoritară, Bălan mi-a spus că mareșalul a primit cererea noastră și că deportările evreilor din Transilvania de Sud nu vor mai avea loc. Antonescu a cedat și, ceea ce putea să constituie începutul nimicirii totale a ființei evreiești în România, nu s-a realizat, și, prin această nouă decizie, s-a salvat viața evreilor. Această întâlnire a fost considerată de către istorici determinantă în ceea ce privește viitorul existenței unei ființe evreiești în România.³⁵

Din nefericire, deportarea „sectanților,” fie ei inochentiști, baptiști sau de alt fel, nu este bine documentată în documentele de arhivă așa cum este cazul deportărilor suferite de membrii comunității evreiești sau de către românii de etnie romă. Singurele explicații pot fi următoarele: 1) deportarea „sectanților” nu s-a petrecut în masă, ci au existat mai degrabă grupuri de „sectanți” deportate în lagăre;³⁶ sau 2) deportarea „sectanților” era absurdă chiar și în fața politicii Reichului, care era direct preocupat de exterminarea populației iudaice de pe continent în baza unei false biologii și eugenii, drept pentru care s-a recurs la păstrarea unor evidențe minime în cazul deportării membrilor diferitelor „secte”³⁷. Caracterul sistematic și oficial al prigoanei nu era un lucru ascuns societății interbelice

34 Unii autori văd invers această realitate, susținând că Biserica Ortodoxă a fost obligată să accepte loialitatea față de Stat, aceasta fiind „exclusiv sub controlul guvernului român”; este și acesta o modalitate de a privi lucrurile. Paul NEGRUȚ, *Biserica și Statul* (Oradea: Editura Institutului Biblic „Emanuel”, 2000), 58-60. Pe de altă parte Alexa Popovici menționează că: „Mihai Antonescu i-a explicat lui Homer Popovici, că biserica dominantă, exercită mari presiuni asupra lui Ion Antonescu, conducătorul statului, și acesta se vede obligat să le accepte cererile.” Alexa POPOVICI, *Istoria...*, 641.

35 Manase RADNEV & Țicu GOLDSTEIN, Șafran printre nemuritori. Marelui rabin Alexandru Șafran – Omagiu (Caietele culturale; București: Hasefer, 2002), 17-18.

36 Aceasta este și opinia lui James A. KAPALÓ, *Inochetism and Orthodox Christianity. Religious Dissent in the Russian and Romanian Borderlands* (Routledge New Religions; Abingdon, Oxon: Routledge, 2019).

37 Se pare că politica nazistă față de „secte” era destul de tolerantă, excepție făcând martorii lui Iehova. Tim KIRK, *Nazi Germany* (European History in Perspective; Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007), 110-111.

românești, nici măcar intențiile de a-i deporta pe „sectanți” în lagăre (vezi Testimoniul 6). Acest lucru este demonstrat și de un articol publicat în *Adevărul* în anul 1941 (vezi Testimoniul 7). Totuși opinia publică era împărțită în privința problemei „sectare” în România.

Se pare că inclusiv Antonescu avea sentimente amestecate față de „sectanți” și față de imaginea pe care și-a creat-o biserica ortodoxă în societatea interbelică. Iată câteva intervenții ale lui Antonescu în baza stenogramelor ședințelor Consiliului de miniștri din primăvara anului 1942:

Mareșal I. Antonescu: Iată ce se întâmplă: ei [sectanții] au fugit de la Biserica Ortodoxă din cauza slăbiciunii acestei biserici și a multor prostii. Eu, de multe ori, nu pot urmări ceea ce spune acolo. Toate prostiile din lume se înșiră fără nici un rost. Va trebui o reformă și în această privință, dar n-a venit momentul încă să o facem.

Ce constat eu la bapțiști? Oamenii aceștia sunt cei mai serioși. Dacă iei un servitor care este baptist, vei vedea că nu fură, nu înjură și că este cel mai credincios. Vasăzică această ‚sectă’ este un folos pentru Neamul Românesc sub raportul ținutei.

Să facă și Biserica noastră aceste lucruri. Nu trebuie să lovim în ‚sectanții’ care fac o operă moralizatoare în țară.

Deci greșeala, care a plecat de Statul Major, cred că s-a corectat.

G-ral. C. Vasiliu: Da.

Mareșal I. Antonescu: Dacă Biserica noastră ar lua multe exemple de la acești ‚sectanți’, cred că lumea ar veni din nou la noi.
Petrovici: Preoții noștri ortodocși sunt foarte bucuroși de bătaia care s-a dat ‚sectanților.’ [Mareșalul I. Antonescu schimbă subiectul discuției.]³⁸

În cele din urmă mareșalul va da socoteală pentru politica sa și pentru faptele sale. De fapt, evacuarea „sectei” inochentiștilor în Transnistria a reprezentat unul din capetele de acuzare împotriva lui Antonescu și a colaboratorilor lui în procesul din 1946.³⁹ La proces, întrebând fiind de problema deportării „sectanților,” Antonescu a replicat doar faptul că membrii unora dintre „secte” nu puneau mâna pe armă, ceea ce

38 Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele ședințelor Consiliului de miniștri. Guvernarea Ion Antonescu, Vol. VI (februarie-mai 1942)*, ediție de documente întocmită de Marcel-Dumitru CIUCĂ, redactor Maria IGNAT (București: Mica Valahie, 2002), 215.

39 Alexandru-Alin SPĂNU, „Sectele religioase în rapoartele Serviciului de Informații al Armatei” în Adrian Nicolae PETCU (coord.), *Partidul, Securitatea și Cultele 1945-1989* (Biblioteca de istorie; București: Nemira, 2005), 122-123.

ii determina pe mulți să se alătore acestor „secte” pentru a fi scutiți de serviciul militar, acest fapt devenind un pericol pentru țară.⁴⁰ Totuși, grupul „sectanților” care nu puneau mâna pe armă era relativ restrâns. Cel puțin în cazul bapțiștilor, aceștia au luptat vitejește pe front în ambele războaie mondiale.⁴¹ Iată mărturia unui preot ortodox din anul 1915 despre soldații bapțiști în timpul Primului Război Mondial:

Soldații aceștia cu un curaj mare aleargă și printre militari și gratuit le întind Biblia – merindea Domnului. Mulți ostași de-ai noștri poartă pe câmpul de luptă, lângă greutatea celor din proțap, și Biblia, ediție britanică. Un preot al nostru, care de la începutul campaniei își face slujba de capelan castrens, îmi spunea cazul – nu rar – când un fecior român lovit de un glonte dușman și voind preotul să-l provadă cu sfânta sposedanie, sacramentul l-a respins demonstrativ în ora morții. S-a constatat apoi că avea credința bapțiștă câștigată în tranșee de la camarazi bapțiști, și că la mulți a aflat Biblia lor. Firește că asta în lipsa de cărți de rugăciuni și respectiv a Bibliei noastre mult așteptate în ediție nouă – poporală.⁴²

Mai mult, în Statutul Uniunii Bapteste din România, înaintat Ministerului Cultelor și Artelor la scurt timp după organizarea tuturor bapțiștilor din România Mare într-o singură Uniune în anul 1921, se menționează: „Servii comunității cad sub procedura de pedeapsă dacă arată o purtare contrarie Statului, adică vânzare de patrie.”⁴³

Anul acesta, pe 6 iunie, lumea occidentală a sărbătorit 75 de ani de la debarcarea trupelor aliate în Normandia, într-o Franță ocupată de Reichul german, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Acțiunea, cunoscută și ca *D-Day*, a condus în mod direct la încheierea războiului un an mai târziu. Anul acesta și românii au putut celebra 75 de ani de la momentul în care Regele Mihai I al României a decis încheierea alianței României cu

40 Dennis DELETANT, *Hitler's Forgotten Ally. Ion Antonescu and His Regime, Romania 1940-1944* (Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006), 254.

41 În anul 1915 parohul comunei Pocreca din județul Iași a înaintat prefectului un memoriu în care se plângea de existența „sectanților” în parohia sa și solicita să se ia măsuri împotriva lor. În privința „sectanților” tineri, preotul solicita concentrarea lor imediată și trimiterea „pe front, unde va fi lupta cea mai grea, să se învețe a mai predica erezii.” Dorin DOBRINCĂ, „Sub puterea Cezarului”, 137.

42 Fragment dintr-un articol apărut în revista religioasă *Unirea, Foaie bisericească-politică*, anul XXV, nr. 111, 16 noiembrie 1915, Blaj, p. 1, preluat în volumul lui Vasile BEL și Daniel STOICA, *Bapțiștii și Marea Unire din 1918* (Oradea: Făclia, 1918).

43 Arhivele Naționale ale României: *Fondul Ministerul Cultelor și Artelor, Dosar 146/1921, fila 133.*

Germania și trecerea de partea Aliaților (Marea Britanie, Statele Unite și U.R.S.S.) la 23 august 1944. Se pare că acțiunea regelui a salvat România de la un cumplit dezastru, având în vedere apropierea armatei sovietice de granițele țării, și a scurtat totodată războiul cu circa 6 luni. De acțiunea Regelui Mihai se leagă și obținerea libertății religioase a credincioșilor bapțiști. În baza Constituției din 1923 s-a obținut decretul-lege 553, din 31 octombrie 1944, prin care cultul baptist era recunoscut cu drepturi depline în România. Decretul a fost semnat de Regele Mihai.

Dar de ce sărbătoresc occidentalii cu mare atenție 75 de ani de la debarcarea din Normandia? Pentru că vor să păstreze în memoria colectivă a europenilor și a lumii întregi victoria asupra totalitarismului nazist și fascist, dar și să se asigure că ororile comise odată cu expansiunea celui de-Al Treilea Reich nu se vor repeta. Lăudabil, nu? Se pare că pentru occidentali problema demnității umane are mereu prioritate.⁴⁴

În România societatea nu pare să fie foarte preocupată de problemele trecutului; problemele prezentului sunt mai mult decât suficiente. Uneori soluția cea mai la îndemână pare c-ar fi ca acestea să fie date uitării. Dar uitarea, într-un mod desăvârșit de periculos, poate anestezia profund conștiința unei generații și a întregii societăți. Tot anul acesta se împlinesc un secol de la înființarea Uniunii Baptiste din România. Nici măcar după o sută de ani statul român nu a recunoscut oficial abuzurile comise în perioada interbelică și în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial față de comunitatea credincioșilor bapțiști și față de alte denominațiuni creștine din România.⁴⁵ Ce să mai vorbim de compensații! Dar statul român nu se poate angaja de unul singur într-un demers de felul acesta. Admiterea greșelilor, a intoleranței, a discriminării, a nenumăratelor abuzuri de tot felul trebuie făcută în același tandem în care acele abuzuri au fost săvârșite: alături de Biserica Ortodoxă din România.⁴⁶ Probabil

44 Despre demnitatea umană vezi: John LOUGHLIN, *Human Dignity in the Judaeo-Christian Tradition: Catholic, Orthodox, Anglican and Protestant Perspectives* (London, New York: Bloomsbury Academic, 2019).

45 Primele semne ale prigoanei au apărut în anul 1919, anul înființării Uniunii Baptiste. În baza unui ordin dat de comandamentul militar, pretura plasei Sebiș a interzis serviciile divine de duminică după-amiază sau de duminică seara. Un ordin similar a fost emis la Ceica. În capitală, Biroul de Urmăriri și Cercetări al Prefecturii a cerut bisericii baptiste din București la 15 august 1919 răspuns la 8 întrebări, dintre care 3 se refereau la fonduri. Pastorul bisericii, Constantin Adorian, a oferit răspunsuri clare și exacte la toate întrebările. Alexa POPOVICI, *Istoria...*, pp. 348-349.

46 În anul 2000 Papa Ioan Paul al II-lea a cerut public iertare pentru păcatele Bisericii Romano-Catolice, pentru „2000 de ani de violență, persecuție și greșeli.” Rory CARROLL, „Pope Says Sorry for Sins of Church,” în *The Guardian*, luni 13 martie 2000.

că acum când România doar ce a sărbătorit o sută de ani de la Marea Unire, când în curând românii vor comemora trei decenii de la revoluția din decembrie 1989, și când o catedrală numită în mod bizar *națională* se clădește în ograda dindărăt a parlamentului țării, o fi venind și vremea mântuirii neamului românesc de păcatele violențelor și uciderilor comise cu bună știință și în numele credinței față de alți români fie ei „jidani,” „țigani” sau „sectari.”

TESTIMONII

Testimoniul 1

Prefectura Muscel
Comunicat nr. 10891 din 4 iunie 1942
Către Primării și posturile de Jandarmi
Prefectura jud. Muscel

Se duc la cunoștința generală următoarele:

1) Domnul Mareșal I. Antonescu, conducătorul Statului a hotărât ca toți membrii „sectelor” religioase să fie trimiși imediat în organizațiile de la Bug.

2) Pentru satisfacerea acestor dispozițiuni, autoritățile polițienești, jandarmerești și administrative vor întocmi de urgență tablouri de toți sectanții pe asociațiuni religioase, și îl va înainta Prefecturii, spre a fi trimise Ministerului Afacerilor Interne care va lua măsuri de trimitere a acestora în Transnistria.

3) Autoritățile jandarmerești împreună cu notarii vor stabili în comunele rurale după registrele „sectanților,” dată când au fost înscrși fiecare membru și la ce „sectă” au făcut declarația de trecere la oficiul de stare civilă.

4) După efectuarea acestor operațiuni, registrele se vor numerota, sigila și parafa după care se vor depune la pretori.

Pretorii vor certifica exactitatea și numărul filelor.

Prezentul comunicat va fi aplicat în toate comunele din județ precum și în orașul Câmpulung.

Prefectura jud. Muscel

General Teodor Nicolau.⁴⁷

47 Ord. Circ. Nr. 10892 din 4 Iunie 1942 al Prefecturii județului Muscel, semnat de prefect, general Teodor Nicolau și trimis primăriilor și posturilor de jandarmi din județ. Alexa POPOVICI, *Istoria...*, 639.

Testimoniul 2

POLIȚIA DE REȘEDINȚĂ BĂLȚI

– Sinaia –
Nr. 875 S.
31 iulie 1944

CĂTRE
POSTUL DE JANDARMI HĂGHIG
Jud. Brașov

La Nr. 393 din 28 Iunie a.c., adresat Inspectoratului Regional de Poliție al Basarabiei de la Cahul;

Vă facem cunoscut că numitul Jurencu Eugen, evacuat din orașul Bălți, strada Mihai Viteazu Nr. 41, și stabilit cu domiciliu în acea comună împreună cu soția sa Valentina și copiii[i], este cunoscut în scriptele acestei poliții ca fost predicator al bapțiștilor din orașul și Județul Bălți.

În ziua de 5 Iulie 1942, în baza Deciziune Nr. 310 din 21 Iunie 1942 a Guvernământului Basarabiei a fost internat în lagărul Oneștii Noi, Județul Lăpușna, fiind considerat periculos, întrucât nu a renunțat a mai crede în religia sa, de baptist, iar mai târziu a fost trimis din acest lagăr pentru internare lagărului Golta-Transnistria, de unde a fost pus în libertate în cursul lunii Februarie sau Martie 1944.

Alte dovezi nu se găsesc în contra sa la acest oficiu de poliție, în afară de faptul că înainte de 28 Iunie 1940 a fost predicator al „sectei” religioase baptistă din Orașul și Județul Bălți.

ȘEFUL POLIȚIEI BĂLȚI,

Ion Gh. Filon

ss.

LS.

Șeful Bir[oului] Siguranței,

Al. Pruncea

ss.⁴⁸

Testimoniul 3

Mărturia lui Ilisie Avraam din Șicula

„Cea mai mare prigonire din această perioadă a fost cea în care autoritățile au pus sigiliu pe ușa bisericii la 28 decembrie 1942, printr-un decret-lege, cu numărul 927/42, semnat de generalul Ion Antonescu. Cultul creștin baptist, care printr-un decret anterior fusese retrogradat la statutul de asociație religioasă, a fost desființat, toate proprietățile acestuia fiind confiscate. Toate bisericile au fost închise și transformate în depozite, magazii, săli de dans și chiar grajduri. Chiar biserica din Șicula a avut aceeași soartă, fiind transformată într-o sală de dans.

O perioadă destul de mare frații s-au strâns pe ascuns prin case. Nu au avut voie să rupă sigiliul [de pe ușa bisericii] deoarece riscau ani grei de pușcărie. Slujbele de înmormântare în această perioadă, în care biserica a fost închisă, au fost făcute de preoții ortodocși. În urma slujbei de înmormântare, care era făcută în batjocoră, frații care mureau erau îngropați în cimitirul de animale.

După mai mulți ani în care biserica era folosită în alte scopuri, a venit o zi în care un simpatizant al bisericii, Bolea Ioan, a îndrăznit să rupă sigiliul și să intre în biserică. Acest om era batjocorit de toți oamenii deoarece avea un handicap fizic și nimeni nu-l aprecia. Seara a fost rupt sigiliul, iar în dimineața următoare urmau să fie acuzați pocăiții că nu se supun autorităților statului.

Frații din biserică nu au avut timp să verifice sigiliul bisericii deoarece mulți dintre ei urmau să fie deportați la Bug, cu alte cuvinte în Transnistria. În acea perioadă, din ordinul generalului Antonescu, evreii, «țigani» și «pocăiții» erau deportați cu vagoanele de animale în Transnistria. Ordinul preciza fără schimbare dispoziția ca toți membrii sectelor religioase să fie trimiși imediat în organizațiile de la Bug. Se menționează faptul că baptiștii aveau statutul de asociație religioasă.

Singurul mod de a scăpa să nu fie deportați era să treacă la ortodoxism, ceea ce mulți dintre credincioși au și făcut-o. Așa cu am spus, mulții dintre frați își făcuseră bagajele, așteptând în orice moment să fie luați cu forța. În acea seară în care s-a rupt și sigiliul, frații erau adunați cu toții la fratele Ardelean Ioan pentru a se ruga și apoi pentru a se culca pentru că nu știau cum o să fie transportați și câte nopți urmau să nu doarmă.

Undeva pe la ora două noaptea s-au auzit niște bătăi în geam. La început frații au crezut că sunt autoritățile care aveau ordinul de arestare, dar era fratele Pavel Ciurdar care le-a adus vestea că a căzut generalul Antonescu de la putere (23 august 1944). La ora trei s-au strâns cu toți la biserică, chiar și cei care au trecut de partea ortodocșilor, pentru a mulțumi cu toții lui Dumnezeu.”⁴⁹

49 Această mărturie ne-a parvenit în urma gestului de curtoazie a pastorului Daniel Stoica, pastor al Bisericii Creștine Baptiste din Buteni, județul Arad.

Testimoniul 4

ROMÂNIA
INSPECTORATUL DE POLIȚIE CHIȘINĂU
SERVICIUL SIGURANȚEI

Nr. 21.225 C.
1943 Martie 15

[cătore]
GUVERNĂMÂNTUL BASARABIEI
Cabinetul Militar
CHIȘINĂU

Avem onoare a raporta că printre suspecții aflați în lagărul Oneștii Noi se găsesc un număr de 74 sectanți, în majoritate bapțiști.

Au fost internați în lagăr pe termen nelimitat și urmează a fi puși în libertate, automat, la data când declară în scris că se leapădă de cultul nepermis.

Dintre acești, până la data lucrării comisiunii de triere, au dat declarații de renunțare un număr de 15 „sectanți,” care au fost eliberați.

Restul de 59 „sectanți” au declarat individual și colectiv că nu dau declarații de renunțare, arătând o vădită intransigență.

Rugăm să binevoiți a aprecia dacă nu este cazul ca acești „sectanți” să fie trimiși în Transnistria, dacă nu toți, cel puțin capiii acestora, cari sunt CLINOVICI NICOLAE și JURENCO EUGEN, urmând ca restul să fie indicați de conducerea lagărului.

/ INSPECTOR REGIONAL,
ss. [indescifrabil]
L.S.

ȘEFUL SERVICIULUI SIG[URANȚEI],
ss. [indescifrabil]⁵⁰

Testimoniul 5

Mărturia lui Alexandru Șafran

„Ne-am adresat atunci Prea Fericitului Nicodim, care era patriarhul țării, și trebuie să vă spun că nu m-a primit cu prea multă căldură, pentru că și el era

50 Viorel ACHIM, *Politica Regimului Antonescu*, 704.

influențat de toate aceste campanii de presă împotriva evreilor. La un moment dat, în timpul întrevederii, eram așa de emoționat, era să leșin; am căzut în genunchi în fața lui și i-am spus: „Înalt Prea Sfinte, vă dați seama ce răspundere aveți? Veți da socoteală în fața lui Dumnezeu, dacă credeți în Dumnezeu!” Atunci a cerut secretarului său – un om foarte simpatic – să mă ridice, pentru că eram îngenunchiat în fața lui. Patriarhul a coborât din tronul lui și, împreună cu secretarul, m-au ridicat și mi-au refăcut puțin starea de nervi în care mă găseam. Patriarhul m-a întrebat: «Ce pot să fac eu?» «Puteți face foarte multe – i-am spus eu – sunteți autoritatea religioasă supremă a României.» Atunci Patriarhul s-a adresat Reginei Mamă Elena. Ea a convocat la masă, bineînțeles, împreună cu Regele Mihai, pe Antonescu, pe Killinger și pe Patriarh. Ei s-au arătat, ca să spun așa, fără sensibilitate în fața cererii acestei femei evlavioase, de o mare bunătate.”⁵¹

Testimoniul 6

Jurnal No. 7.058 S.
20 Mai 1942

NOTĂ

Ministerul Afacerilor Interne, Cabinetul D-lui Secretar General [cu No. 727 din 9 Mai a.c. [1942], ne-a adus la cunoștință că D-l Mareșal Antonescu, Conducătorul Statului, a ordonat ca toți „sectanții” neautorizați de Ministerul Cultelor să fie trimiși în organizațiunile de muncă de pe Bug, imediat.

Măsura va fi adusă la cunoștința populației printr-un comunicat.

Comunicat:

Insp. Reg. de Pol.

Insp. Gen Jand.

Pref. Pol. Cap.

Testimoniul 7

Articol din ziarul *Adevărul*

„Săteanul vrea să afle, să știe, să cunoască. Religia de la putere nu-și dă osteneala cu lămurirea credincioșilor și cu propaganda în mare. Acest lucru îl fac „sectanții.” Ei răspund unor necesități spirituale ale maselor. Conduc mințile și sufletele care trăiesc în neliniște. Le dau lămuriri, le arată căi noi, la capătul cărora poate-i mântuirea negăsită până acum. De-abia astăzi se formează în adâncul poporului nostru adevărații creștini. Se dau la o parte negurile păgâne și iese

51 Manase RADNEV & Țicu GOLDSTEIN, Șafran printre nemuritori, 12.

la iveală creștinismul. Sub ce formă? Aceasta depinde de credința și de puterea morală a propagandiștilor, de spiritul lor apostolic. Rătăcesc prin popor tot felul de deposedați ai «sectelor». Pot fi ei combătuți cu vâna de bou, cu jugul carelor de pietriș și baionetele aplicate în palma copiilor lor?

În țara noastră, care s-a condus de povețele: *Limba dulce, mult aduce, Capul plecat sabia nu-l taie* etc., iată că au apărut oameni dârzi care nu înțeleg să-și dea limba pe miere, care își țin fruntea sus, proclamându-și cu curaj credința în fața baionetelor. Acei ce trag în jug carul de pietriș au ceva din spiritul de jertfă al ucenicilor.

N-am vrut în acest articol nici să combat religia dominantă, nici să încurajăm „sectele”. Am ținut numai să cercetăm rosturile mișcării sectante și să arătăm imaginea prigonirilor, care în cele din urmă dau un rezultat diametral opus celui urmărit. Iar dacă ne gândim la milioanele de „sectanți” din Anglia și Statele Unite ale Americii, unde prim-ministru sau președinte de Republică sunt bapțiști, prigoana la noi, pe lângă cruzimea ei, capătă și un caracter de stupiditate.⁵²

Bibliografie

- ♦ *** Arhivele Naționale ale României: *Fondul Ministerul Cultelor și Artelor, Dosar 146/1921, fila 133.*
- ♦ *** Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, *Raport final* (Iași: Polirom, 2004).
- ♦ ACHIM, Viorel, editor. *Politica Regimului Antonescu față de cultele neoprotestante. Documente.* Document; Iași, București: Editura Institutului Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel” & Polirom, 2013.
- ♦ BEL, Vasile & Daniel STOICA. *Bapțiștii și Marea Unire din 1918.* Oradea: Făclia, 1918.
- ♦ BLOXHAM, Donald. *The Final Solution. A Genocide.* Oxford Histories; Oxford: Oxford University Press, 2009.
- ♦ BOIA, Lucian. *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități.* București: Humanitas, 2017.
- ♦ BUNACIU, Ioan & Otniel Ioan BUNACIU. *Istoria răspândirii credinței baptiste.* București: Editura Universității din București, 1997.
- ♦ BUTNARU, I. C.. *The Silent Holocaust. Romania and Its Jews.* Contributions to the Study of World History, 31; Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1992.

52 *Adevărul*, nr. 44/21, noiembrie 1941 în Lect. univ. drd. Gheorghe MODORAN, „Statistica cultelor neoprotestante din România în perioada interbelică” în *TheoRhema* 51 ,(2006) 1.1.

- ✦ CARROLL, Rory. „Pope Says Sorry for Sins of Church.” *The Guardian*, luni 13 martie 2000.
- ✦ CIUCĂ, Marcel-Dumitru, editor & Maria IGNAT, redactor. *Arhivele Naționale ale României: Stenogramele ședințelor Consiliului de miniștri. Guvernarea Ion Antonescu, Vol. VI (februarie-mai 1942)*. București: Mica Valahie, 2002.
- ✦ DELETANT, Dennis. *Hitler's Forgotten Ally. Ion Antonescu and His Regime, Romania 1940-1944*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006.
- ✦ DOBRINCU, Dorin & Dănuț MĂNĂSTIREANU. *Omul evanghelic. O explorare a comunităților protestante românești*. Iași, București: Polirom, 2018.
- ✦ FRIEDMAN, Jonathan C., editor. *The Routledge History of the Holocaust*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2011.
- ✦ IOANID, Radu. *The Holocaust in Romania. The Destruction of Jews and Gypsies Under the Antonescu Regime, 1940-1944*. Chicago: Ivan R Dee, published in association with the United States Holocaust Memorial Museum, 2000.
- ✦ KAPALÓ, James A. *Inochetism and Orthodox Christianity. Religious Dissent in the Russian and Romanian Borderlands*. Routledge New Religions; Abingdon, Oxon: Routledge, 2019.
- ✦ KIRK, Tim. *Nazi Germany. European History in Perspective*; Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007.
- ✦ KUHN, Annette & Kirsten Emiko McALLISTER. *Locating Memory. Photographic Acts. Remapping Cultural History – Volume 4*; New York, Oxford: Berghahn Books, 2008.
- ✦ LOUGHLIN, John. *Human Dignity in the Judaeo-Christian Tradition: Catholic, Orthodox, Anglican and Protestant Perspectives*. London, New York: Bloomsbury Academic, 2019.
- ✦ MEGARGEE, Geoffrey P., editor general, & Joseph R. WHITE, editor de volum. *The United States Holocaust Memorial Museum Encyclopedia of Camps and Ghettos 1933-1945 – Volume III – Camps and Ghettos under European Regimes Aligned with Nazi Germany*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2018.
- ✦ MITROFAN, Daniel. *Pigmei și uriași*. Oradea: Cristianus, 2007.
- ✦ MODORAN, Gheorghe. „Statistica cultelor neoprotestante din România în perioada interbelică.” *TheoRhēma* 1.1 (2006).
- ✦ NEGRUȚ, Paul. *Biserica și Statul*. Oradea: Editura Institutului Biblic „Emanuel”, 2000.

- ✦ PALDIEL, Mordecai. *Churches and the Holocaust. Unholy Teaching, Good Samaritans and Reconciliation*. New Jersey: Ktav Publishing House, 2006.
- ✦ PETCU, Adrian Nicolae, coordonator. *Partidul, Securitatea și Cultele 1945-1989*. Biblioteca de istorie; București: Nemira, 2005.
- ✦ POPOVICI, Alexa. *Istoria bapțiștilor din România*. Oradea: Făclia, 2007.
- ✦ RADNEV, Manase & Țicu GOLDSTEIN. *Șafran printre nemuritori. Marelui rabin Alexandru Șafran – Omagiu*. Caietele culturale; București: Hasefer, 2002.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Monografia adventismului din județul Sălaj, teză de licență*, Universitatea „Babes-Bolyai”, Cluj-Napoca; Facultatea de Teologie Reformată, manuscris, 1997.
- ✦ RUSU, Ieremia, *Ecclesiology of the Romanian Open Brethren*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2015.
- ✦ SHAPIRO, Paul A.. *The Kishinev Ghetto 1941-1942. A Documentary History of the Holocaust in Romania's Contested Borderlands*. Tuscaloosa, Alabama: The University of Alabama Press, 2015.
- ✦ SOLONARI, Vladimir. *Purificarea Națiunii. Dislocări forțate de populație și epurări etnice în România lui Ion Antonescu, 1940-1944*. Studii românești; Iași, București: Polirom, 2015.
- ✦ SPICER, Kevin P., editor. *Antisemitism, Christian Ambivalence and the Holocaust*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 2007.
- ✦ STĂNILOAE, Dumitru. *Ortodoxie și românism*. Opere complete, VIII; București: Basilica, 2014.
- ✦ ZĂICESCU, Leonard. *Cu trenul expres spre moarte – Din mărturiile unui supraviețuitor*. București: Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, 2007.